STUDII ȘI COMENTARII

CZU: 343.352:94(478)"1946/1947" DOI: https://doi.org/10.67457/lv26.2.01

Simion CARP[1]
carpsimion@gmail.com

Iurie LARII[2]
iulari72@gmail.com

ABUZURI ADMINISTRATIVE ȘI ACTE DE CORUPȚIE COMISE DE NOMENCLATURA SOVIETICĂ ÎN PERIOADA FOAMETEI DIN RSS MOLDOVENEASCĂ (1946-1947)

***Abstract**: Articolul analizează principalele forme de abuz administrativ și practici de corupție manifestate în cadrul administrației sovietice din RSS Moldovenească în perioada foametei din anii 1946-1947, pe baza documentelor de arhivă, a izvoarelor memorialistice, a presei sovietice și a literaturii de specialitate. Cercetarea valorifică, în special, documente provenite din fondurile Arhivei Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, care oferă informații privind deturnarea produselor alimentare destinate populației afectate de foamete, abuzurile comise de funcționari, deficiențele mecanismelor de distribuire a ajutoarelor, utilizarea funcției publice în interes personal*

[1] **Profesor universitar, doctor în drept, cercetător științific principal, Institutul de Cercetări Științifice și Drept Comparat, Academia „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54), e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: carpsimion@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-4772-8325**

[2] **Profesor universitar, doctor în drept, Catedra „Drept penal și criminologie", Academia „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54), e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: iulari72@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-4277-535X**

și încălcarea atribuțiilor de serviciu în cadrul diferitelor instituții ale statului. Totodată, sunt confruntate informații din documente interne ale autorităților cu discursul oficial promovat de presa sovietică, pentru evidențierea discrepanțelor dintre imaginea publică a situației din republică și realitățile consemnate în rapoartele administrative. Analiza relevă faptul că practicile de corupție și abuzurile administrative au diminuat eficiența măsurilor destinate combaterii efectelor foametei și au accentuat vulnerabilitatea populației. Rezultatele cercetării contribuie la aprofundarea cunoașterii mecanismelor de funcționare a administrației sovietice și a impactului acestora asupra societății din RSS Moldovenească în perioada postbelică.

Cuvinte-cheie: *foametea din 1946-1947, RSS Moldovenească, administrație sovietică, corupție, abuz administrativ, documente de arhivă, propagandă sovietică.*

ADMINISTRATIVE ABUSES AND ACTS OF CORRUPTION COMMITTED BY THE SOVIET NOMENKLATURA DURING THE FAMINE IN THE MOLDAVIAN SSR (1946-1947)

***Abstract**: The article examines the main forms of administrative abuse and corrupt practices manifested within the Soviet administration of the Moldavian SSR during the famine of 1946–1947, based on archival documents, memoir sources, the Soviet press and specialized literature. Particular attention is paid to documents from the holdings of the Archive of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova, which provide information on the diversion of food intended for the population affected by famine, abuses committed by officials, deficiencies in the distribution of aid, the use of public office for personal interests, and violations of official duties in various state institutions. The study also compares internal administrative records with the official discourse promoted by the Soviet press in order to highlight the discrepancies between the public representation of the situation in the republic and the realities recorded in administrative reports. The analysis indicates that corrupt practices and administrative abuses reduced the effectiveness of measures intended to alleviate the effects of the famine and increased the vulnerability of the population. The findings contribute to a better understanding of the functioning of the Soviet administrative system and its impact on Moldavian SSR society during the post-war period.*

***Keywords:** famine of 1946-1947, Moldavian SSR, Soviet administration, corruption, administrative abuse, archival documents, Soviet propaganda.*

1. INTRODUCERE

Foametea din anii 1946-1947 constituie una dintre cele mai grave crize umanitare din istoria postbelică a RSS Moldovenești. Amploarea pierderilor umane și a penuriei alimentare a fost determinată de interacțiunea dintre factorii naturali și politicile economice și administrative promovate de autoritățile sovietice. În condițiile unei recolte insuficiente, menținerea obligațiilor de predare a produselor agricole („postavka”), presiunile exercitate asupra gospodăriilor țărănești și politicile de colectivizare au redus considerabil resursele disponibile populației.

În acest context, examinarea conduitei reprezentanților administrației sovietice este relevantă pentru înțelegerea modului în care criza alimentară a fost gestionată la nivel local. Documentele perioadei consemnează nu doar dificultățile obiective ale aprovizionării, ci și numeroase cazuri de însușire a produselor, favorizare, percepere ilegală de bani, încălcare a atribuțiilor de serviciu și exercitare abuzivă a autorității. Asemenea practici au afectat mecanismele de distribuire a resurselor și au accentuat vulnerabilitatea persoanelor aflate deja într-o situație critică.

Relevanța temei este determinată și de discrepanța dintre imaginea oficială promo-

vată de presa sovietică și informațiile consemnate în documentele interne ale autorităților. În timp ce discursul public urmărea prezentarea unor rezultate economice favorabile și a loialității populației față de regim, rapoartele administrative și materialele cu caracter secret consemnau mortalitate ridicată, distrofie, lipsa alimentelor și numeroase disfuncționalități administrative. Confruntarea acestor categorii de izvoare permite o examinare mai nuanțată a modului în care autoritățile au perceput și administrat criza.

Scopul cercetării constă în identificarea principalelor forme de abuz administrativ și corupție, manifestate în RSS Moldovenească în perioada 1946-1947 și în evaluarea impactului acestora asupra gestionării foametei. În acest sens, sunt analizate practicile întâlnite în administrația locală, sistemul de distribuire a ajutoarelor, instituțiile sanitare, structurile comerciale și alte componente ale aparatului de stat, precum și raportul dintre măsurile adoptate la nivel central și aplicarea acestora în teritoriu.

Baza documentară a studiului este constituită din fonduri ale Arhivei Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, completate de izvoare memorialistice, presa sovietică și literatura de specialitate. O atenție deosebită este acordată documentelor administrative interne, întrucât acestea oferă informații privind situații care nu erau reflectate în discursul public oficial și permit reconstituirea unor aspecte concrete ale funcționării administrației în perioada foametei.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Cercetarea are un caracter predominant istorico-juridic și se bazează pe analiza coroborată a documentelor de arhivă, izvoarelor memorialistice, presei sovietice și literaturii de specialitate. Pentru realizarea demersului științific au fost utilizate metoda istorico-juridică, analiza documentară, metoda comparativă, precum și metodele analizei și sintezei.

Metoda istorico-juridică a permis raportarea faptelor examinate la cadrul politic, instituțional și administrativ al RSS Moldovenești din perioada analizată. Analiza documentară a fost aplicată cu precădere materialelor identificate în fondurile Arhivei MAI al Republicii Moldova, acestea constituind principala bază empirică a cercetării.

Metoda comparativă a fost utilizată pentru confruntarea informațiilor din documente interne ale autorităților cu discursul public al presei sovietice, precum și pentru evidențierea diferențelor dintre dispozițiile adoptate la nivel central și modul în care acestea erau aplicate în teritoriu. Izvoarele memorialistice și lucrările de specialitate au fost valorificate în scopul contextualizării și verificării informațiilor documentare.

Prin analiza și sinteza materialelor cercetate au fost sistematizate principalele forme identificate de abuz: deturnarea ajutoarelor alimentare, favoritismul și nepotismul, perceperea ilegală de bani sau produse, folosirea abuzivă a funcției, încălcarea procedurilor administrative și excesul de autoritate. Studiul are, prin urmare, un caracter predominant calitativ, urmărind atât examinarea unor cazuri concrete, cât și identificarea unor practici recurente și vulnerabilități instituționale.

3. DISCUȚII ȘI REZULTATE OBȚINUTE

3.1. Contextul istoric și politica rechiziționărilor

Politica de rechiziționare a produselor agricole a avut consecințe deosebit de grave asupra populației din numeroase localități ale Basarabiei. Evocând situația satului său na-

tal, Cârpești, actualmente în raionul Cantemir, scriitorul Vasile Balan descrie instaurarea administrației sovietice, abolirea proprietății private asupra pământului și introducerea sistemului de „postavka", prin intermediul căruia gospodăriile țărănești erau obligate să predea statului cereale, carne, lapte, lână, ouă și alte produse agricole[1].

Potrivit autorului, în anii foametei gospodăriile din Cârpești au fost supuse unor rechiziții care au redus drastic resursele disponibile pentru consumul propriu. Hambarele și podurile gospodăriilor au fost golite, iar populația a ajuns să fie lipsită de rezervele necesare supraviețuirii... Menținerea obligațiilor de predare în condițiile secetei severe a avut și o funcție politică, contribuind la exercitarea presiunii asupra țărănimii și pregătirea terenului pentru colectivizare. Persoanele care refuzau îndeplinirea obligațiilor impuse erau supuse unor forme de represiune, inclusiv arestări, condamnări și deportări[2].

Procesul de deposedare a populației de resurse începuse însă anterior perioadei propriu-zise a foametei. Referindu-se la anii de după reinstaurarea administrației sovietice în Basarabia, istoricul Ion Țurcanu arată că autoritățile au mobilizat organizatori, împuterniciți, agitatori și activiști, trimiși în localități pentru a impune respectarea dispozițiilor puterii sovietice și a controla activitatea economică a gospodăriilor țărănești[3].

O imagine asupra acestor practici este oferită și de Iacob Lupanciuc, originar din satul Mingir. Acesta relatează cazul lui Nichita Avram, veteran al Primului Război Mondial, a cărui gospodărie a fost supusă unor confiscări imediat după intrarea trupelor sovietice în localitate. Potrivit mărturiei, au fost ridicate vite, păsări, produse alimentare și alte bunuri, episodul ilustrând tensiunile generate de instaurarea noii administrații[4].

Un alt episod relatat de Lupanciuc vizează presiunile exercitate asupra familiei Avram în timpul unei verificări privind colectarea produselor agricole. Fiul lui Nichita Avram, invalid de război, a protestat față de comportamentul activiștilor, iar reacția sa a fost interpretată ca un act de nesupunere. Familia a fost amenințată cu represalii și sesizarea organelor de justiție. Episodul evidențiază climatul de intimidare existent în mediul rural în perioada consolidării administrației sovietice[5].

Ulterior, Nichita Avram a apelat la sprijinul unei persoane aflate în administrația raională, medicul veterinar Ifleanschii, membru al Biroului raional de partid din Cărpineni și apropiat al conducerii comisariatului militar. Intervenția acestuia a contribuit la încetarea presiunilor exercitate asupra familiei până la colectivizarea definitivă. Episodul este relevant pentru existența unor relații informale și mecanisme de favorizare personală, prin intermediul cărora influența și intervenția individuală puteau substitui procedurile instituționale[6].

Situația veteranilor de război și a familiilor persoanelor mobilizate în Armata Sovietică a fost, de asemenea, dificilă. În pofida participării acestora la război, numeroase familii s-au confruntat cu lipsuri severe și nu au beneficiat întotdeauna de un tratament preferențial. În multe cazuri, atitudinea funcționarilor era caracterizată arbitrar și de insuficientă preocupare față de situația populației. Cu referire la perioada 1945-1947, Ion Țurcanu apreciază că aceasta a reprezentat una dintre cele mai dificile etape ale is-

[1] Vasile Balan. A baștinei eternă amintire. Cârpești, Chișinău, 2004, p. 64.
[2] Vasile Balan, op. cit., p. 65.
[3] Ion Țurcanu. Foametea din Basarabia în anii 1946-1947. Mecanismul organizării ei. Chișinău: Universitas, 1993, p. 22.
[4] Iacob Lupanciuc. Comuna Mingir. File de istorie. Chișinău, 2004, p. 224-225.
[5] Ibidem.
[6] Ibidem, p. 225-226.

toriei postbelice a Basarabiei. Populația a suportat presiunile și abuzurile exercitate de reprezentanții administrației sovietice, pe lângă efectele războiului, deficitul forței de muncă, insuficiența inventarului agricol și secetă. Autorul arată că asemenea situații au fost discutate în cadrul ședințelor Biroului Comitetului Central al Partidului Comunist al Moldovei, ceea ce indică faptul că problemele depășeau nivelul unor incidente strict individuale[7].

Politica autorităților sovietice nu urmărea exclusiv gestionarea crizei alimentare, ci se desfășura concomitent cu procesul de consolidare a controlului politic asupra populației. Menținerea obligațiilor de predare a produselor agricole în condițiile diminuării resurselor disponibile gospodăriilor a contribuit la accentuarea crizei. Situația era cunoscută de conducerea republicană. La începutul lunii iunie 1946, conducerea de partid din județul Bălți constata existența a numeroase familii lipsite de hrană, precum și plecarea populației din localități în căutarea unor mijloace de supraviețuire[8].

3.2. Abuzul de putere și deturnarea ajutoarelor alimentare

Pe fondul agravării crizei alimentare, o parte dintre reprezentanții administrației sovietice au utilizat funcțiile deținute pentru obținerea unor avantaje materiale. În locul distribuirii corespunzătoare a ajutoarelor, unele persoane cu funcții de răspundere și-au însușit produse destinate populației afectate de foamete sau au utilizat resurse publice în interes personal. Autorul Dumitru Lisnic menționează cazul președintelui executivului raionului Bolotina, Mostovoi, care și-a însușit cartele destinate mamelor cu mulți copii pentru procurarea produselor alimentare[9]. Cazul este relevant pentru modul în care resursele destinate protecției sociale puteau fi deturnate chiar de persoanele responsabile de administrarea acestora.

În aceeași perioadă, Biroul Comitetului Central al Partidului Comunist al Moldovei semnala mai multe abuzuri în raionul Vadul lui Vodă. Printre acestea se numărau percheziții ilegale în gospodăriile țărănești, însușirea și comercializarea frauduloasă a cerealelor provenite din fonduri destinate ajutorării populației, precum și distrugerea locuințelor unor țărani plecați temporar din localitate. Potrivit surselor analizate de Ion Țurcanu, asemenea practici erau însoțite, în unele cazuri, de acte de violență și maltratare a populației de către unii activiști locali, confirmând caracterul represiv al administrației sovietice în timpul foametei[10].

Măsurile discriminatorii au afectat și familii care, înainte de instaurarea administrației comuniste, dețineră gospodării prospere. În unele situații, acestea erau încadrate în categoria „chiaburilor" sau a persoanelor considerate politic nesigure și, în consecință, puteau fi excluse de la acordarea ajutoarelor. Măsurile discriminatorii au vizat și comunitatea găgăuză. Un caz relevant în acest sens este cel relatat de Eudochia Chiril Tumba, originară din satul Avdarma. Potrivit mărturiei sale, în iarna anului 1947, familia ei, formată din mama rămasă singură cu șase copii și alte rude, a fost exclusă de la alimentația oferită prin cantina socială. Justificarea invocată de autorități era legată de situația materială relativ bună a familiei în perioada administrației românești. În consecință, douăsprezece

[7] Ion Țurcanu, op. cit., p. 92-93.
[8] Ion Țurcanu. Istoria contemporană ilustrată a României. Brăila: Editura Istros, 2010, p. 384-385.
[9] Dumitru Lisnic. Elitele Moldovei Sovietice. Recrutare, rețele informale, identități sociale și etnice în Bălți, 1940-1941, 1944-1950. Chișinău: Editura ARC, 2019, p. 232-233.
[10] Ion Țurcanu. Foametea din Basarabia în anii 1946-1947..., op. cit., p. 93-94.

persoane au rămas fără sprijin alimentar, fiind nevoite să înfrunte foametea[11].

O mărturie asemănătoare provine din satul Colibași, raionul Cahul. Elena Roșca relata că a fost exclusă de pe lista beneficiarilor împrumuturilor alimentare acordate de stat deoarece fiul și fiica ei s-au refugiat în România. În declarația sa, aceasta afirma că nu mai avea nicio speranță de a primi pâine și că, dacă i s-ar fi oferit posibilitatea, ar fi trecut Prutul pentru a se stabili în România, unde considera că ar fi avut șanse mai mari de supraviețuire[12].

În anumite situații, criteriile politice și lingvistice au contribuit la accentuarea suspiciunii față de diferite categorii ale populației. Persoanele considerate insuficient de loiale regimului puteau deveni ținta unor măsuri de supraveghere și represalii. Retorica oficială referitoare la „chiaburi", „sabotori" și „contrarevoluționari" oferea un cadru ideologic pentru justificarea unor asemenea acțiuni. Sub pretextul luptei cu această categorie de „dușmani ai poporului", o bună parte a reprezentanților administrației a recurs la acte de violență, extorcare și îmbogățire ilicită.

Documentele de arhivă confirmă existența unor abuzuri comise de reprezentanți ai administrației locale. Într-o notă informativă strict secretă este descris cazul lui Gornostaev, locțiitor al directorului sovhozului „Țiganca" din județul Cahul. Potrivit documentului, acesta a pătruns în locuința unui cetățean din satul Taraclia și a sustras bunuri, iar într-un alt caz a dispus reținerea ilegală a trei localnici, eliberându-i numai după ce aceștia au acceptat să-i ofere câte trei oi. Deși Procuratura a inițiat urmărirea penală, dosarul a fost ulterior clasat, iar Gornostaev a continuat să exercite funcții administrative și să fie implicat în alte abateri[13].

În paralel cu aceste practici, autoritățile sovietice au menținut politica de rechiziționare obligatorie, susținută prin propaganda oficială. Analizând presa vremii, Ion Țurcanu arată că, în noiembrie 1946, ziarul Tinerimea Moldovei îndemna populația să intensifice realizarea și chiar depășirea planului de predare a cerealelor către stat, în condițiile în care populația rurală era deja grav afectată de foamete. În același timp, autoritățile evitau să recunoască public amploarea secetei, de teama că populația ar putea considera acest fapt un argument pentru reducerea obligațiilor de predare a produselor agricole[14].

În aceeași perioadă, documentele consemnează și infracțiuni comise de militari sovietici aflați pe teritoriul RSS Moldovenești. Potrivit unor cercetări recente[15], arhivele conțin sute de cazuri privind furturi, jafuri, tâlhării, violuri și omoruri atribuite militarilor sovietici, fapte care, de regulă, erau ascunse opiniei publice pentru a nu compromite imaginea oficială a „eliberatorilor". Cercetările citate în articol indică existența unor numeroase cazuri de infracțiuni, inclusiv furturi, jafuri și alte acte de violență, unele dintre acestea fiind ascunse opiniei publice. Un exemplu este dosarul penal deschis împotriva a doi sergenți ai Regimentului 176, Divizia 59, acuzați de comiterea unei infracțiuni grave în orașul Tiraspol la 2 februarie 1947. Cei doi au fost arestați în ziua următoare, iar bunurile sustrase au fost recuperate în timpul percheziției[16].

[11] Константин Курдогло. Голод в Гагаузии (1946-1947 гг.). Комрат-Кишинев, 2010, с. 120-121.
[12] Ibidem, p. 466.
[13] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 59, Dosarul 5, f. 271.
[14] Ion Țurcanu. Foametea din Basarabia în anii 1946-1947..., op. cit., p. 24, 33.
[15] Vezi: Simion Carp, Iurie Larii. Crime și atrocități comise de militarii armatei sovietice pe teritoriul R.S.S. Moldovenești. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare", 2024, 239 p.
[16] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 65, Dosarul 8, Vol. 3, f. 271.

Folosirea funcției publice în scopul obținerii unor avantaje materiale este ilustrată și de cazul fostului președinte al Sovietului orășenesc Cahul, Vasili Voronin, și al adjunctului său, Ivan Stankov. Potrivit unui document al Ministerului Afacerilor Interne al RSSM din februarie 1947, cei doi ar fi constituit, în perioada 1945-1946, un grup implicat în deturnarea unor produse agricole și fonduri destinate populației. Profitând de deficiențele evidenței, aceștia și-ar fi însușit animale colectate în cadrul unei campanii de finanțare, percepând ilegal bani și produse de la țăranii care solicitau semințe sau ajutoare alimentare[17].

Recurența unor asemenea cazuri permite constatarea existenței unor vulnerabilități ale mecanismelor administrative și de control. În condițiile în care populația era lipsită de resurse elementare, deturnarea produselor și utilizarea abuzivă a funcției publice puteau amplifica efectele crizei alimentare.

Consecințele foametei au atins, în anumite localități, niveluri extreme de degradare a condițiilor de existență. Documentele oficiale consemnează, începând cu anul 1947, cazuri de canibalism în mai multe localități ale RSS Moldovenești (Cazaclia, Taraclia, Baurci, Beșalma, Chiriet-Lunga, Tomai, Borceag, Vulcănești, Colibași și Cișmichioi)[18].

Istoricul Ion Țurcanu susține că fenomenul canibalismului reprezintă una dintre cele mai dramatice consecințe ale foametei din anii 1946-1947, amploarea acestor cazuri ilustrând prăbușirea condiției umane sub efectul politicilor promovate de regimul sovietic și evidențiind dimensiunea catastrofei demografice produse în Basarabia postbelică. Potrivit estimărilor sale, pierderile totale de populație din RSSM, înregistrate în perioada 1946-1948 și cauzate în cea mai mare parte de foamete, au depășit 250 000 de persoane[19].

3.3. Fraude la distribuirea ajutoarelor și disfuncționalități ale asistenței medicale

Documentele Ministerului Afacerilor Interne relevă că, pe măsura agravării foametei, au continuat să fie identificate fraude privind distribuirea produselor alimentare. În ianuarie 1947, în raionul Căușeni, organele de anchetă au identificat un grup condus de fostul președinte al sovietului sătesc Morozov, care utiliza intenționat un cântar defect pentru a distribui populației cantități mai mici de cereale decât cele prevăzute. Surplusul rezultat era ulterior comercializat, iar veniturile erau împărțite între membrii grupului. În raioanele Romanovca, Comrat și Căușeni au fost, de asemenea, identificate cazuri în care rudele și persoanele apropiate ale unor funcționari erau incluse în mod abuziv pe listele beneficiarilor de ajutoare alimentare, în detrimentul familiilor aflate într-o situație precară reală[20].

În contextul accentuării foametei, creșterea fenomenului infracțional a reprezentat o consecință directă a lipsei mijloacelor de existență. Potrivit aceleiași note informative, în județul Bender, numai în luna ianuarie 1947 au fost înregistrate 207 infracțiuni, cu 61 mai multe decât în luna precedentă. Documentul menționează, de asemenea, că în raioanele Comrat și Căușeni deveniseră frecvente cazurile de sacrificare a câinilor pentru consumul cărnii sau comercializarea acesteia în piețe. Asemenea informații ilustrează nivelul extrem al degradării condițiilor de viață și strategiile disperate adoptate de populație pentru supraviețuire.

Pe fundalul acestor abuzuri, numărul persoanelor afectate de distrofie a crescut

[17] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 58, Dosarul 23, Vol. 1, f. 25-26.
[18] Ibidem, f. 75-77.
[19] Ion Țurcanu, Istoria contemporană ilustrată a României, op. cit., p. 385-386.
[20] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 58, Dosarul 23, Vol. 1, f. 34.

rapid. Într-o notă informativă din 12 februarie 1947, ministrul Afacerilor Interne al RSS Moldovenești raporta că în județul Chișinău erau înregistrați 46 343 de bolnavi de distrofie, dintre care 17 775 erau copii. Dintre persoanele bolnave, numai 5 342 fuseseră internate în unități medicale. În luna ianuarie 1947 fuseseră înregistrate aproximativ 2 000 de decese, iar în primele zece zile ale lunii februarie alte 971 de persoane decedaseră în urma distrofiei[21].

Datele documentare indică, totodată, diferențe importante între necesarul real de asistență și sprijinul efectiv acordat populației. Multe persoane afectate de distrofie nu figurau în evidențele autorităților, unele familii nefiind incluse pe listele beneficiarilor, iar distribuirea cerealelor înregistra întârzieri. Din cele 71 719 gospodării identificate ca necesitând sprijin alimentar, doar 57 827 primiseră efectiv ajutoare până la 10 februarie 1947[22]. Practicile ilicite au continuat chiar și în aceste condiții. Astfel, un exemplu elocvent este cazul președintelui sovietului sătesc din Bardar, raionul Cotovsc, Plugariov, care percepea ilegal câte o rublă pentru fiecare kilogram de cereale distribuit și falsifica documentele privind pierderile de cereale în timpul transportului, majorând cantitățile declarate ca fiind lipsă[23].

Deficiențele sistemului de asistență medicală au contribuit masiv la agravarea situației. În cadrul unei ședințe a Biroului Comitetului Central al Partidului Comunist (bolșevic) al Moldovei, Kașnikov semnala situația critică din mai multe raioane. În localitatea Cioc-Maidan, raionul Romanovca, spitalele se confruntau cu lipsa personalului și a medicamentelor, iar condițiile de internare erau necorespunzătoare. Probleme similare erau raportate în raionul Comrat, unde deficitul de cadre medicale afecta grav funcționarea instituțiilor sanitare și capacitatea acestora de a acorda asistență persoanelor ce sufereau de distrofie[24].

Neregulile nu au ocolit nici instituțiile medicale. Într-o informare întocmită la începutul anului 1947 de șeful Secției Afacerilor Interne din raionul Cotiujeni este menționat cazul medicului Frenkeli, cercetat pentru sustragerea unor produse alimentare destinate persoanelor bolnave de distrofie[25]. În același timp, administrația locală întâmpina dificultăți de gestionare a consecințelor mortalității. Potrivit unei note informative adresate conducerii RSS Moldovenești, în mai multe localități cadavrele celor decedați în urma distrofiei rămâneau neînhumate perioade îndelungate. La începutul lunii februarie 1947, în spitalul din Cotovsc se aflau 26 de cadavre care nu fuseseră ridicate pentru înmormântare, în pofida solicitărilor adresate conducerii raionului. Documentul semnalează că situații similare existau și în alte localități ale județului Chișinău, ceea ce reflectă incapacitatea administrației de a gestiona efectele dezastrului umanitar[26].

Aceeași sursă relevă că o parte însemnată a populației continua să fie lipsită de orice formă de sprijin alimentar și recurgea la consumul unor produse improprii alimentației, precum tescovină, ghindă, frunze de viță de vie, semințe de fructe sau resturi vegetale. În unele localități, oamenii ajunseseră să consume câini, pisici sau ciori pentru a supraviețui. La 10 februarie 1947, în județul Chișinău erau consemnate nouă cazuri de canibalism și

[21] Ibidem, f. 59.
[22] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 58, Dosarul 23, Vol. 1, f. 59-60.
[23] Ibidem, f. 60-61.
[24] Константин Курдогло, op. cit., p. 558.
[25] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 65, Dosarul 8, Vol. 3, f. 138.
[26] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 58, Dosarul 23, Vol. 1, f. 63-64.

două de utilizare a cadavrelor umane în scop alimentar, fapt ce ilustrează nivelul extrem al degradării condițiilor de existență.

Fenomenul nu era izolat. Un alt raport întocmit la 20 februarie 1947 consemna noi cazuri de canibalism în localitățile Mileștii Mici, Caracui, Mingir, Sofia, Trăisteni, Chirca și Micăuți, confirmând extinderea tragediei în mai multe raioane ale republicii[27].

Referindu-se la situația municipiului Chișinău în februarie 1947, Ion Țurcanu evidențiază că, deși mediul urban era afectat într-o măsură mai redusă decât cel rural, capitala republicii devenise locul în care se concentrau mii de țărani veniți din satele înfometate în speranța găsirii unor produse alimentare. Prezența acestora a determinat conducerea Partidului Comunist al Moldovei să adopte măsuri urgente pentru extinderea capacității spitalelor și amenajarea unor noi spații destinate tratării bolnavilor de distrofie, inclusiv prin transferarea unor instituții în alte clădiri și reorganizarea infrastructurii sanitare[28].

Implementarea acestor măsuri a fost însă dificilă. Investigațiile efectuate în teritoriu au evidențiat nereguli la funcționarea unor puncte alimentare. În satul Cișmichioi, raionul Vulcănești, printre beneficiarii hranei se aflau persoane sănătoase, în timp ce unele grav afectate de distrofie nu primeau sprijinul necesar[29].

O altă notă informativă, din 22 februarie 1947, semnala că în satul Văsieni, raionul Telenești, porțiile destinate persoanelor afectate de distrofie erau reduse intenționat pentru a crea rezerve destinate funcționarilor și persoanelor venite în control. Documentele consemnează, totodată, existența unor discrepanțe între localități în ceea ce privește repartizarea punctelor alimentare: unele funcționau în așezări cu un număr redus de persoane afectate, în timp ce alte sate grav prejudiciate dispuneau de capacități insuficiente[30].

Fraudele privind administrarea ajutoarelor alimentare au fost identificate și în județul Cahul. Într-o informare din 24 februarie 1947 este menționat cazul președintelui sovietului sătesc din localitatea Moscovei, Cant, care, după ce primise 150 kg de pâine pentru distribuire, remisese punctului alimentar doar 36 kg, însușindu-și diferența. Într-un alt caz, din 180 kg primite, acesta distribuise 160 kg, utilizând restul în interes personal[31].

Situații similare au fost constatate în județul Bălți. Un împuternicit al sovietului sătesc Cozăști, raionul Chișcăreni, a sustras 90 kg de cereale în timpul transportării acestora către beneficiari, iar un funcționar al executivului din Glodeni și-a însușit o parte din produsele destinate populației. În același timp, controalele au evidențiat lipsa combustibilului necesar preparării hranei, calitatea redusă a alimentelor și deficiențe ale evidenței contabile[32].

Favoritismul și nepotismul sunt ilustrate prin situația din satul Alexăndrești, raionul Congaz, unde președintele sovietului sătesc, Vasili Ivanovici Berdila, și-a numit soția responsabilă de punctul alimentar, iar o rudă apropiată a fost încadrată în funcția de bucătar. Ancheta ulterioară a stabilit că acesta din urmă sustrăgea produse alimentare destinate

[27] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 58, Dosarul 23, Vol. 1, f. 73-74.
[28] Ion Țurcanu. Foametea din Basarabia în anii 1946-1947..., op. cit., p. 137-138.
[29] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 61, Dosarul 8, f. 65.
[30] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 58, Dosarul 23, Vol. 1, f. 70, 71, 80.
[31] Ibidem, f. 108.
[32] Ibidem, f. 29.

bolnavilor de distrofie, profitând de controlul insuficient exercitat asupra instituției[33].

Practici similare au fost identificate în sistemul sanitar provizoriu. În martie 1947, conducerea Direcției Afacerilor Interne a județului Bender informa despre arestarea felcerului Maria Bondariova și a soțului acesteia, Ivan Russu, angajați ai unei barăci antiepidemice din satul Javgur, raionul Cimișlia. Cei doi erau acuzați că și-au folosit funcțiile pentru a sustrage produse alimentare destinate persoanelor afectate de distrofie[34].

Deficiențe organizatorice au fost constatate și de conducerea Partidului Comunist al Moldovei. Într-un document publicat de Ion Țurcanu, Biroul Comitetului Central constata, pentru raionul Cotovsc, lipsa unei evidențe exacte a bolnavilor, menținerea unor persoane sănătoase pe listele beneficiarilor, excluderea unor familii aflate în dificultate și întârzieri la distribuirea împrumuturilor alimentare. De asemenea, funcționarea necorespunzătoare a centrelor de alimentare și a barăcilor provizorii limita eficiența măsurilor de sprijin acordat persoanelor afectate de foamete[35].

3.4. Represiunile, impunitatea și abuzul de autoritate

Gestionarea foametei s-a desfășurat concomitent cu exercitarea unui control politic strict asupra populației. Persoanele care atribuiau autorităților sovietice responsabilitatea pentru situația alimentară sau formulau critici la adresa regimului puteau deveni obiectul unor investigații pentru presupusă propagandă antisovietică. În același timp, documentele relevă cazuri de exercitare excesivă a autorității de către reprezentanții structurilor de forță.

Un exemplu îl constituie cazul inspectorului Evghenii Macarovici Podlevski, menționat într-un raport întocmit de căpitanul Bogdanov. Potrivit documentului, acest funcționar a fost exclus din lista candidaților pentru obținerea calității de membru al Partidului Comunist, după ce, în luna mai 1947, a împușcat mortal o persoană aflată în arest preventiv[36]. Deși cazul a fost investigat, materialele consultate indică faptul că măsura aplicată a avut, cel puțin inițial, un caracter disciplinar și politic.

Acest episod este relevant pentru examinarea mecanismelor de responsabilizare a funcționarilor. Documentele nu permit stabilirea, în toate cazurile, a evoluției ulterioare a procedurilor penale, însă indică existența unor situații în care abaterile grave ale reprezentanților aparatului de stat nu au condus automat la îndepărtarea acestora din funcții.

Persistența practicilor abuzive sugerează limitele mecanismelor de control instituțional. În condițiile în care autoritățile centrale primeau informații despre situația din teritoriu, unele abateri continuau să fie comise de persoane care dețineau funcții administrative sau de partid.

Un alt aspect evidențiat de sursele cercetate îl constituie comportamentul unor funcționari aflați în stare de ebrietate. Deși asemenea conduite afectau imaginea instituțiilor și erau raportate conducerii de partid, sancțiunile aplicate erau uneori limitate la măsuri disciplinare. Este relevant, în acest sens, cazul secretarului Comitetului Raional al Comsomolului din Baimaclia, Victor Nicolaevici Racov. Potrivit unei note informative din 31 mai 1947, acesta s-a prezentat în stare de ebrietate la clubul din localitate,

[33] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 59, Dosarul 5, f. 190.
[34] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 61, Dosarul 8, f. 100.
[35] Ion Țurcanu. Foametea din Basarabia în anii 1946-1947..., op. cit., p. 132-133.
[36] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 65, Dosarul 8, Vol. 3, f. 149.

unde a provocat un scandal și a agresat un ofițer de miliție. Pentru comportamentul său, Racov a fost sancționat disciplinar cu mustrare de către Comitetul Raional al Partidului Comunist (bolșevic) din Baimaclia[37].

Importanța cazului constă în faptul că permite examinarea raportului dintre statutul persoanei și natura sancțiunii aplicate. Din perspectiva cercetării istorice, asemenea documente indică existența unor mecanisme diferențiate de responsabilizare și oferă informații privind limitele controlului asupra reprezentanților administrației locale.

Persistența practicilor abuzive este ilustrată și de documentele ulterioare în care reapare cazul lui Gornostaev. În primele zile ale lunii august 1947, acesta, împreună cu șeful unei secții a sovhozului „Țiganca", Tihoneac, și alte persoane aflate în stare de ebrietate, a pătruns în locuința unui cetățean din satul Taraclia și a sustras aproximativ 40 de litri de vin. În aceeași perioadă, la indicația lui Gornostaev, alte persoane au ridicat ilegal încă 40 de litri de vin din gospodăria unei familii de orfani[38].

Un alt episod, consemnat la 24 august 1947, îl implică pe Tihoneac și pe zootehnicianul sovhozului „Țiganca", Altîpin, care, potrivit raportului, acționând la indicația lui Gornostaev, au pătruns în locuința unei femei din localitate și au sustras aproximativ 70 de litri de vin. Repetarea unor asemenea abateri, după sesizări anterioare, indică limitele mecanismelor de supraveghere și sancționare, sugerând faptul că acestea nu au fost întotdeauna suficiente pentru prevenirea recidivei unor astfel de manifestări ilegale comise de funcționari ai administrației sovietice.

Coroborarea documentelor analizate evidențiază faptul că abuzurile administrative, favoritismul și practicile de corupție manifestate în timpul foametei din anii 1946-1947 nu apar exclusiv ca incidente individuale, ci se înscriu într-un context mai larg de vulnerabilitate instituțională. Deturnarea produselor alimentare, distribuirea preferențială a resurselor, însușirea bunurilor destinate populației și utilizarea funcției publice în interes personal sunt crime consemnate în mai multe documente și localități.

Caracterul intern al multora dintre aceste surse este deosebit de relevant. Rapoartele și notele informative erau destinate conducerii politice și urmăreau informarea acesteia despre problemele existente în teritoriu. Coroborarea acestor documente cu izvoarele memorialistice și literatura de specialitate permite o reconstituire mai nuanțată a modului în care politicile sovietice au fost aplicate în condițiile crizei alimentare.

3.5. Fraudele și disfuncționalitățile administrative în instituțiile publice

Un alt domeniu în care documentele de arhivă relevă practici frauduloase îl constituie sistemul de învățământ. Materialele cercetate indică existența unor cazuri de deturnare a fondurilor publice și falsificare a documentelor financiar-contabile în cadrul direcțiilor raionale de învățământ, evidențiind vulnerabilități ale mecanismelor de administrare și control al resurselor publice.

Într-un dosar penal instrumentat de organele Ministerului Afacerilor Interne sunt menționați Gavriil Nicolaevici Vasiliev, fost șef al Direcției Raionale de Învățământ Cărpineni, Piotr Fiodorovici Lica, contabil-șef al aceleiași instituții, precum și alte persoane implicate în gestionarea fondurilor destinate sistemului educațional. Potrivit materialelor de anchetă, persoanele vizate s-ar fi folosit de funcțiile deținute pentru falsificarea unor documente financiare și însușirea unor sume provenite din fondurile publice. Mecanismul fraudulos consta în întocmirea unor state fictive de plată pentru activități care nu fuse-

[37] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 59, Dosarul 5, f. 275.
[38] Ibidem, f. 271-272.

seră desfășurate sau în majorarea artificială a sumelor datorate unor cadre didactice. În baza acestor documente erau retrase fonduri din bugetul public, ulterior fiind însușite de persoanele implicate. Identificarea mai multor documente financiar-contabile falsificate, întocmite în anii 1946-1947, indică caracterul repetat al acestor practici[39].

Cazul evidențiază faptul că deficiențele mecanismelor de control puteau facilita producerea unor prejudicii asupra resurselor publice. Vulnerabilități similare sunt semnalate și în alte sectoare ale administrației, în special în structurile comerciale și economice, unde gestionarea bunurilor statului depindea de procedurile de recrutare și supraveghere a personalului.

O notă informativă cu caracter strict secret consemnează deficiențe privind ocuparea funcțiilor cu răspundere materială. Potrivit documentului, în unele instituții și întreprinderi economice, angajarea personalului se realiza fără verificarea prealabilă privind antecedentele penale, documentele personale și activitățile desfășurate la locurile anterioare de muncă. În consecință, persoane cu un trecut problematic puteau ajunge să gestioneze bunuri materiale, produse alimentare sau alte resurse aflate în proprietatea statului[40].

Printre situațiile consemnate se numără cazul unei persoane condamnate anterior pentru furt, care a fost numită director al punctului de colectare a grâului „Zagotzerno" din Orhei. Raportul menționează și alte situații în care funcții de răspundere din cadrul unor structuri comerciale au fost ocupate fără verificările necesare. Aceste exemple relevă caracterul precar al unor proceduri de selecție și control, precum și riscurile asociate accesului necorespunzător la valorile materiale ale statului.

Prin urmare, documentele analizate indică existența unor probleme care depășeau nivelul abaterilor individuale. Falsificarea actelor financiar-contabile, administrarea necorespunzătoare a fondurilor și bunurilor publice, precum și nerespectarea procedurilor de recrutare reflectă vulnerabilități ale aparatului administrativ și limite ale mecanismelor de control existente în perioada analizată.

3.6. Represiunea și denunțul ca forme de control asupra populației

Disfuncționalitățile aparatului administrativ trebuie analizate în paralel cu mecanismele de control și represiune exercitate asupra populației. Documentele și mărturiile cercetate indică faptul că, în perioada foametei, represiunea nu s-a manifestat exclusiv prin confiscări, rechiziții și deportări, ci și prin utilizarea denunțului ca instrument de supraveghere și control social.

Referindu-se la situația din localitățile găgăuze, Constantin Kurdoglo menționează implicarea unor activiști locali în transmiterea de informații către organele NKVD despre gospodarii satelor. Potrivit autorului, asemenea informații puteau fi urmate de arestări și alte măsuri represive[41]. Mărturia este relevantă pentru înțelegerea modului în care mecanismele represive erau sprijinite la nivel local de persoane integrate în structurile administrative și politice.

Confruntarea acestei informații cu materiale de arhivă permite evidențierea legăturii dintre măsurile economice și cele represive. Unele persoane supuse arestării proveneau din comunități deja afectate de rechiziții și lipsuri alimentare. În anumite situații,

[39] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 59, Dosarul 5, f. 268-269.
[40] Ibidem.
[41] Константин Курдогло, op. cit., p. 525.

presiunile economice erau însoțite de măsuri administrative și politice care limitau posibilitatea populației de a contesta deciziile autorităților.

Această interdependență dintre controlul economic și cel politic este importantă pentru înțelegerea funcționării administrației sovietice în perioada foametei. Rechizițiile, distribuirea resurselor, clasificarea politică a populației și utilizarea denunțului puteau funcționa ca instrumente complementare de control social.

3.7. Discursul oficial și realitățile consemnate în documentele instituționale

Confruntarea presei oficiale cu documentele interne ale autorităților permite examinarea diferențelor dintre imaginea publică a situației din RSS Moldovenească și realitățile consemnate în interiorul aparatului administrativ. Cele două categorii de izvoare aveau funcții distincte. Rapoartele cu caracter secret urmăreau informarea structurilor de conducere asupra situației din teritoriu și consemnau probleme precum foametea, distrofia, insuficiența asistenței medicale și dificultățile administrative. Presa controlată de partid avea însă o funcție publică diferită, fiind orientată spre prezentarea favorabilă a politicilor regimului și evidențierea succeselor economice și sociale.

Un exemplu relevant îl constituie articolul publicat în ziarul Sovetskaia Moldavia la 21 decembrie 1947, în contextul alegerilor pentru Sovietul Suprem al URSS. În relatarea despre satul Cioc-Maidan, rezultatele politicii agricole și economice promovate de Partidul Comunist erau prezentate predominant pozitiv. Recoltele, distribuirea produselor agricole către familii, dezvoltarea învățământului și a culturii erau atribuite transformărilor produse de instaurarea puterii sovietice. În același registru, populația era descrisă drept recunoscătoare partidului și lui Iosif Stalin, și ca susținând candidații Blocului Comuniștilor și al celor fără de partid[42].

Respectiva imagine publică trebuie raportată la informațiile cuprinse în documentele interne ale organelor de partid și ale Ministerului Afacerilor Interne. Acestea ofereau o perspectivă mult mai problematică asupra situației din teritoriu, consemnând dificultăți de aprovizionare, extinderea distrofiei, insuficiența medicamentelor și a personalului medical, precum și deficiențe de funcționare a unor instituții. Diferența dintre cele două categorii de izvoare nu privește doar conținutul informațiilor, ci și destinația acestora. Documentele interne erau orientate spre informarea factorilor de decizie și consemnarea problemelor administrative, în timp ce presa oficială avea rolul de a construi și transmite o imagine favorabilă asupra politicilor regimului.

În această perspectivă, documentele privind administrarea patrimoniului public oferă un exemplu suplimentar al diferenței dintre situația cunoscută în interiorul aparatului administrativ și imaginea transmisă publicului. O informație cu caracter strict secret semnala deficiențe privind verificarea persoanelor încadrate în funcții cu răspundere materială, inclusiv în ceea ce privește identitatea, antecedentele penale și activitatea profesională anterioară. Sursa atrăgea atenția asupra riscului ca persoane insuficient verificate să aibă acces la bunuri și produse aflate în proprietatea statului[43].

Raportul consemnează mai multe situații de acest tip, inclusiv cazuri în care persoane cu antecedente penale sau cu un trecut profesional problematic au fost încadrate în funcții care presupuneau gestionarea unor valori materiale și financiare. Sunt menționate

[42] Арнаут Х. За великую партию Ленина-Сталина. Советская Молдавия, № 250, 21 декабря 1947 г.
[43] Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 59, Dosarul 5.

situații din structurile „Zagotzerno”, din sistemul comerțului și din unități de alimentație publică. Relevanța acestor exemple constă nu doar în caracterul individual al cazurilor, ci și în faptul că problemele erau cunoscute și raportate în interiorul sistemului[44].

Privite în ansamblu, documentele interne completează și nuanțează imaginea oferită de presa oficială. În timp ce discursul public accentua succesele economice, dezvoltarea instituțională și sprijinul populației pentru puterea sovietică, rapoartele administrative consemnau dificultăți privind aprovizionarea, starea sanitară a populației, gestionarea resurselor și funcționarea instituțiilor. Analiza comparativă a acestor surse permite, astfel, reconstituirea unor realități sociale și administrative care nu erau reflectate integral în discursul public. Totodată, ea oferă posibilitatea examinării modului în care informațiile erau selectate, structurate și transmise în funcție de destinatar.

În consecință, discrepanța dintre discursul oficial și informațiile documentare interne trebuie analizată în raport cu modul de funcționare a sistemului sovietic de comunicare și administrare. Presa îndeplinea o funcție de legitimare și popularizare a politicilor regimului, în timp ce documentele interne permiteau autorităților să înregistreze probleme întâlnite în teritoriu. Confruntarea celor două categorii de izvoare constituie, prin urmare, un instrument important pentru evaluarea critică a modului în care au fost prezentate consecințele foametei și starea aparatului administrativ din RSS Moldovenească în anii 1946-1947.

4. CONCLUZII

Analiza documentelor de arhivă, izvoarelor memorialistice, presei sovietice și literaturii de specialitate evidențiază faptul că foametea din perioada 1946-1947 a constituit nu doar o gravă criză umanitară, ci și un context în care au devenit vizibile numeroase vulnerabilități și disfuncționalități ale administrației sovietice din RSS Moldovenească. Cercetarea relevă existența unor practici recurente de deturnare a bunurilor publice, favoritism, percepere ilegală de bani sau produse, falsificare a documentelor, utilizare abuzivă a funcției și exercitare excesivă a autorității. Asemenea practici sunt documentate în administrația locală, instituțiile sanitare, structurile comerciale, sistemul educațional și alte componente ale aparatului de stat. În condițiile unei crize alimentare severe, aceste abateri au afectat eficiența măsurilor de sprijin și au accentuat vulnerabilitatea populației.

Confruntarea documentelor interne cu presa sovietică evidențiază o diferență semnificativă între discursul oficial și realitățile consemnate în teritoriu. În timp ce presa promova imaginea unei societăți aflate în dezvoltare și populații loiale regimului, documentele administrative consemnau extinderea distrofiei, mortalitatea ridicată, dificultățile de aprovizionare, deficiențele asistenței medicale și numeroase cazuri de abuz și corupție.

Prin urmare, analiza comparativă a surselor demonstrează importanța documentelor de arhivă pentru reconstituirea realităților sociale și administrative ale perioadei vizate. Rapoartele și notele informative interne, deși trebuie evaluate critic în funcție de natura și scopul lor instituțional, oferă informații relevante despre problemele cunoscute de autorități și modul concret în care acestea se manifestau în teritoriu.

În ansamblu, studiul contribuie la aprofundarea cunoașterii mecanismelor de funcționare ale administrației sovietice în timpul foametei din 1946-1947, evidențiind relația dintre politicile economice ale regimului, mecanismele administrative, practicile

[44] Ibidem.

de control și comportamentul reprezentanților aparatului de stat. Totodată, rezultatele obținute indică necesitatea continuării cercetărilor privind raportul dintre politicile regimului comunist, funcționarea instituțiilor și consecințele acestora asupra populației din RSS Moldovenească.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 58, Dosarul 23.
Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 59, Dosarul 5.
Arhiva MAI al Republicii Moldova, Fond 103, Opis 5, Ex. 61, 65, Dosarul 8.
Vasile Balan. A baștinei eternă amintire. Cârpești, Chișinău, 2004.
Simion Carp, Iurie Larii. Crime și atrocități comise de militarii armatei sovietice pe teritoriul R.S.S. Moldovenești. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare", 2024.
Dumitru Lisnic. Elitele Moldovei Sovietice. Recrutare, rețele informale, identități sociale și etnice în Bălți, 1940-1941, 1944-1950. Chișinău: Editura ARC, 2019.
Iacob Lupanciuc. Comuna Mingir. File de istorie. Chișinău, 2004.
Ion Țurcanu. Foametea din Basarabia în anii 1946-1947. Mecanismul organizării ei. Chișinău: Universitas, 1993.
Ion Țurcanu. Istoria contemporană ilustrată a României. Brăila: Editura Istros, 2010.
Константин Курдогло. Голод в Гагаузии (1946-1947 гг.). Комрат-Кишинев, 2010.
Арнаут Х. За великую партию Ленина-Сталина. Советская Молдавия, № 250, 21 декабря 1947 г.